De *Müller Thomson* – rechtspraak *revisited* ?

BVZ, Antwerpen, 13 december 2019

E.Dirix, Afdelingsvoorzitter Hof van Cassatie, prof. Em. KU Leuven

Inleiding

- De *evergreen* van de samenloop
- Mijlpaalarrest: Cass. 7 december 1973
- Zgn. *quasi-immuniteit* van de uitvoeringsagent
- Verantwoording van deze rechtspraak.
- Nog steeds niet in rustig vaarwater?
- Een blik over de grenzen.
- Voorstellen *de lege ferenda*

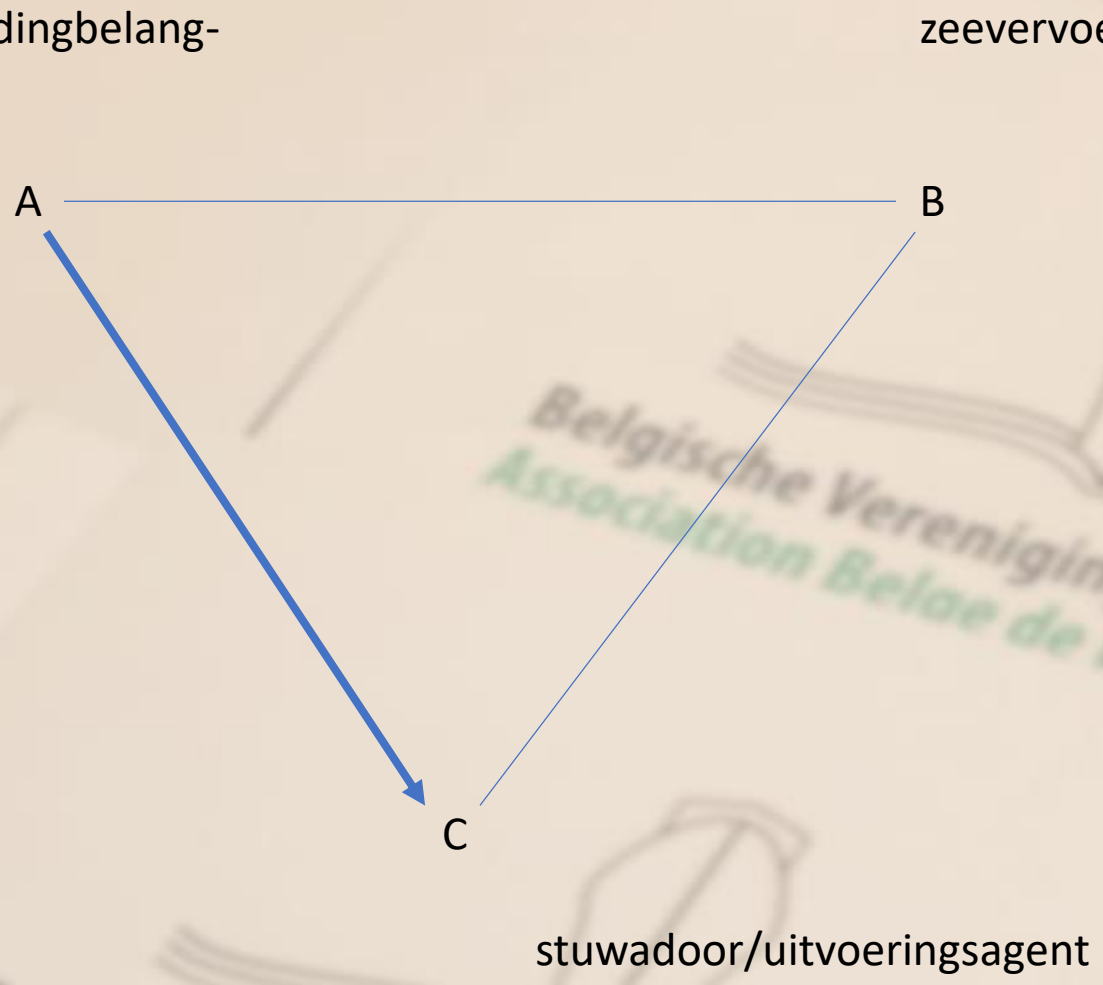
afzender/ladingbelang-
hebbende
zeevervoerder
A
B
C
stuwadoor/uitvoeringsagent

Cass. 7 december 1973

“de uitvoeringsagent, die de vervoerder in zijn plaats stelt om het vervoercontract geheel of gedeeltelijk uit te voeren, [is] ten aanzien van de uitvoering van het contract en ten opzichte van de medecontractant van de vervoerder, geen derde”

“de uitvoeringsagent, die optreedt om een contractuele verbintenis van een partij uit te voeren, [kan] extra-contractueel enkel aansprakelijk gesteld worden indien de hem verweten fout de schending uitmaakt, niet van de contractueel aangegane verbintenis, doch van een iedereen opgelegde verplichting, en indien die fout een andere dan een louter uit de gebrekkige uitvoering van het contract ontstane schade heeft veroorzaakt”

Latere arresten

- Cass. 1 juni 2001 (C.98.0540.N): quasi-immuniteit geldt niet t.a.v. andere derden dan de opdrachtgever van de vervoerder
- Cass. 29 september 2006 (C.03.0502.N): verfijning van het samenloopverbod: vordering ex 1382 BW is mogelijk indien de fout van de verweerder *"een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis, maar ook aan de algemene zorgvuldigheids-plicht die op hem rust en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt"*
- Cass. 17 maart 2017 (C.16.0282.N): bevestiging principes

Kritiek op de stuwadoorsrechtspraak

- Rechtsdogmatische bezwaren
- Rechtsonzekerheid
- Onevenwichtigheid
- Lacune *vóór de lading* en *na de lossing*
- “Onbegrip in ruime kring”
- Geïsoleerde positie van het Belgische recht
- Bedreiging voor de concurrentiepositie van de Belgische havens

Weerlegging van deze kritiek

- Optimale allocatie van risico's (cf. E. Dirix, "Samenloop van aansprakelijkheid en allocatie van risico's" in *Liber Hubert Bocken*, Brugge, Die Keure, 2009, 59-66).
- "*the life of the law has not been logic: it has been experience*" (O. Wendel Holmes)
- "*Met ontelbare voorbeelden kan worden aangetoond dat in het ius civile veel oplossingen tegen de regels van de logica in voor het algemeen nut zijn aanvaard*" (D 9, 2, 51).

Lord Wilberforce in *The Eurymedon [1974]*

"[…] to give the appellant the benefit of the exemptions and limitations contained in the Bill of Lading is to give effect to the clear intentions of a commercial document, and can be given within existing principles. [Their Lordships] see no reason to strain the law or the facts in order to defeat these intentions. It should not be overlooked that the effect of denying validity to the clause would be to encourage actions against servants, agents and independent contractors in order to get round exemptions (which are almost invariable and of often compulsory) accepted by shippers against carriers, the existence, and presumed efficacy, of which is reflected in the rates of freight. They see no attraction in this consequence".

Een zijsprong naar de *Common Law*

- Aansprakelijkheid van contracten tegenover ‘contractueel betrokken derden’
- House of Lords, *White v Jones* [1995] 2 WLR 18
- Problematiek van de *floodgates*:

“*We are concerned here with a liability which is imposed by law to do practical justice in a particular type of case. There must be boundaries to the availability of a remedy in such cases; but these will have to be worked out in the future, as practical problems come*”.

Illustratie: *Nicolas H* [1995] 3 WLR 227

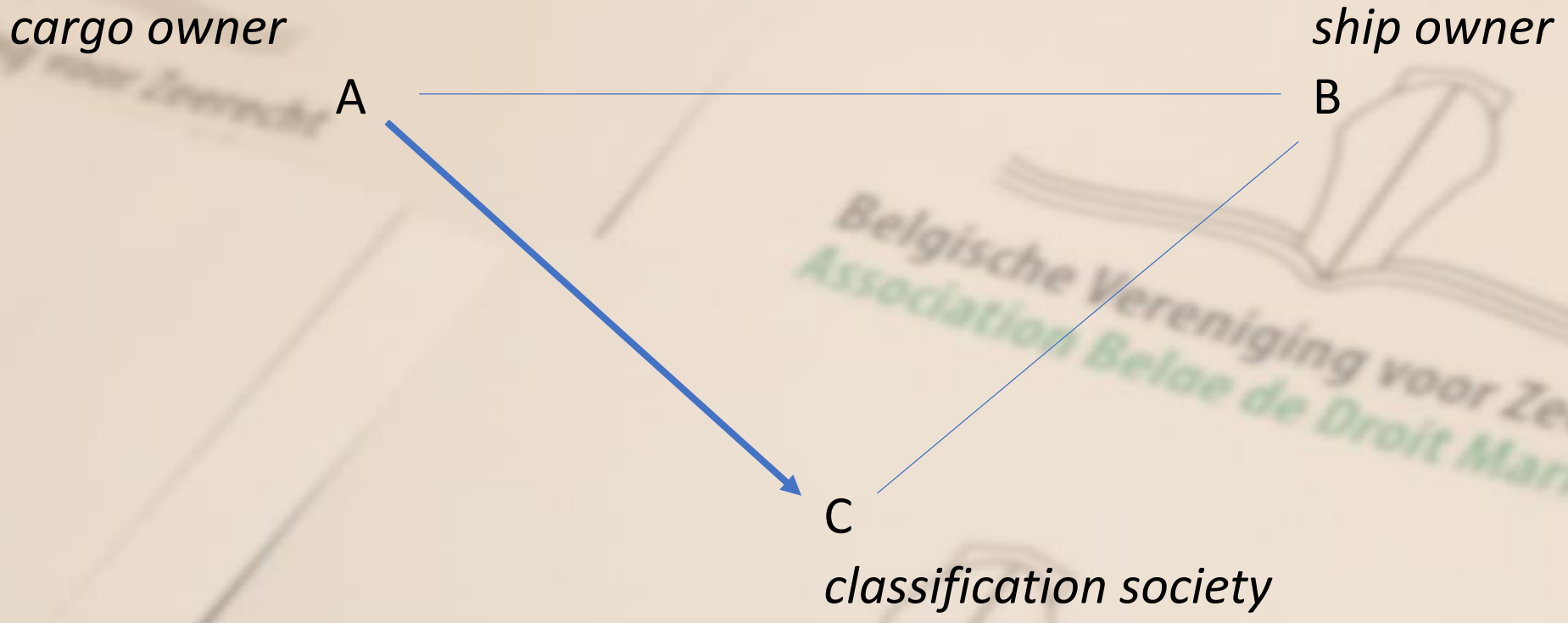

Nicolas H [1995] 3 WLR 227 - vervolg

- Toch geen aansprakelijkheid: *"it would be unfair, unjust and unreasonable to place a duty of care on a classification society as against a ship owner, it being the ship owner who would ordinarily be required to recover in circumstances such as this, because this went against the internationally recognised contractual structure that existed in this area. It would also be unfair, unjust and unreasonable to hold the classification society liable as against the cargo owner because classification societies act for collective welfare and could not rely on any limitation provisions"*

Engelse recht

- *Agency*
- *Bailment*
- *Himalaya* - clausule
- *Circular Indemnity Clause*
- *Right of Third Parties Act* (1999)

Duitse en Franse recht

Duitsland: *Vertrag mit Schutzwirking dritte:* doorwerking bedingen A-B en B-C

Frankrijk: Cass.Fr. 5 juli 1994, *DMF* 1994, 648: *“Le destinataire […] n’est dès lors pas recevable à agir sur le fondement quasi délictuel à l’encontre de l’entrepeneur de manutention.”*

Franse recht (vervolg) – *Code des transports*

- Article L.5422: “*L'entrepreneur de manutention opère pour le compte de la personne qui a requis ses services, et sa responsabilité n'est engagée qu'envers cette personne qui seule peut agir contre lui*”.
- Limieten aansprakelijkheid afgestemd op aansprakelijkheid van de vervoerder
- Beschermende rechtspraak: Cass.Fr. 16 janvier 2019, *DMF* 2019, 209: “*dommages causés à la marchandise*”, maar ook “*les dommages consécutifs ou annexes*”

“Paardensprongen” in het Nederlandse recht

- Doorwerking exoneratiebedingen (A-B) *ten gunste* van C
- Soms doorwerking exoneratiebedingen (B-C) *tegen* A
- Wettelijke doorwerking van exoneraties B-C tegen A igv bewaargeving:

Art. 7:608, lid 2 NBW: “*Indien een bewaarnemer buiten overeenkomst voor met betrekking tot de zaak geleden schade wordt aangesproken door een derde die geen bewaargever is, is hij niet verder aansprakelijk dan hij als wederpartij van de bewaargever uit de met deze gesloten overeenkomst zou zijn*”.

Ontwerp Nieuw BW Verbintenissen (art.5.92 §2)

Doorwerking exoneratiebedingen (A-B) *ten gunste* van C

“Doet de schuldenaar voor de nakoming van het contract een beroep op hulppersonen, dan kunnen zij tegen de hoofdschuldeiser het bevrijdingsbeding inroepen dat is overeengekomen tussen hem en de schuldenaar”.

Ontwerp Nieuw BW Aansprakelijkheid (art.5.141)

Principe: einde samenloopverbod

“Een vordering op grond van de buitencontractuele aansprakelijkheid staat een vordering op een andere rechtsgrond niet in de weg, tenzij het tegendeel volgt uit de wet of een contract”.

Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid (art.5.143, lid 1 Nieuw BW)

Principe: geen samenloopverbod

“De benadeelde mag zich jegens een medecontractant beroepen op de buitencontractuele aansprakelijkheid tenzij deze mogelijkheid wettelijk of contractueel is uitgesloten.”

Gevolg: einde stuwadoorsrechtspraak (cf. MvT)

Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid (art.5.143, lid 2 Nieuw BW)

Nuancering

“Indien de benadeelde het herstel vordert van schade die haar oorzaak vindt in de niet-nakoming van een contractuele verbintenis, hebben de bijzondere wettelijke bepalingen en de contractuele bedingen die specifiek betrekking hebben op de verbintenissen van de partijen evenwel voorrang op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid […]”

Ontwerp Scheepvaartwetboek (COMAR)(Boek 7)

- Dwingend aansprakelijkheidsregime (art. 7.14 en 15)
- Art. 7.18, § 2: "*De goederenbehandelaar is niet alleen aansprakelijk tegenover zijn opdrachtgever, maar ook tegenover: 1° elke derde die bewijst schade te hebben geleden; […]*"
- Aansprakelijkheidsnorm (redelijkheidstoetsing) (art. 7.18, § 5)
- Wettelijke limieten van de aansprakelijkheid (art. 7.18, § 6)
- Geen derdenwerking van exoneratiebedingen (art. 7.18, § 8)

Besluit

Belgische Vereniging voor Zeerecht
Association Belge de Droit Maritime